

Vleermuizen in het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg

door Wiegert Steen

Vogels hebben de lente in hun bol en beginnen enthousiast te zingen. De eerste vlinders worden ook gezien, lekker in het zonnetje. De bomen worden weer groen en de winter is weer gauw vergeten. Maar hoe zit het met de vleermuizen?

Een jaar uit het leven van een vleermuis verloopt volgens een vast patroon (zie tabel). In het voorjaar ontwaken de dieren uit hun winterslaap. Ze beginnen op de warmere avonden te jagen. Deze periode – van ongeveer begin maart tot april – is voor veel vleermuizen kritisch voor de overlevingskansen. Wanneer de vetreserves zijn opgebruikt en er geen voedsel beschikbaar is, of als de winter te koud is en te lang duurt, loopt het leven van een vleermuis gevaar. Als het lukt om de vetreserves voldoende aan te vullen verplaatsen ze zich naar de zomerverblijfplaatsen.

Kraamkolonies

De vrouwtjes verzamelen zich in het voorjaar in zogeheten kraamkolonies. Afhankelijk van de soort bevinden deze zich in holle bomen of in gebouwen, bijvoorbeeld in spouwmuren, op (kerk)zolders en achter betimmering. Hier worden aan het begin van de zomer de jongen geboren in zogeheten kraamkamers, meestal maar één jong per moeder. Vlak na de geboorte vliegt het jong op de buik van de moeder mee, later blijft het achter in de kraamkamer en wordt daar gezoogd. Volwassen mannetjes zijn zelden in een kraamkamer te vinden. De meeste vleermuismannetjes brengen de zomer solitair of in mannetjesgroepen door.

Soorten in het werkgebied

De meest voorkomende soort in het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht, de gewone **dwergvleermuis**, is een typisch gebouwbewonende soort, zo klein dat hij met gemak in een klein luciferdoosje past. Het diertje

Kraamkolonie rosse vleermuis in boom, links: kolonieboom.

Tabel: jaarlijkse levenscyclus van vleermuizen in Nederland (Middelton et al, 2014)

Actieve seizoen			Inactieve seizoen
Kraamperiode		Paarperiode	Overwinteringsperiode
Voorjaar	Zomer	Herfst	Winter
De winterslaap van vleermuizen is voorbij, en de vrouwen verzamelen zich in kraamverblijfplaatsen. Over het algemeen verblijven de mannen van de meeste soorten apart. Voor sommige soorten begint ook de voortplantingsperiode, maar over het algemeen wordt er minder gepaard dan in herfst.	Vrouwen baren de jongen (meestal één) in kraamverblijfplaatsen. Tegen het einde van de zomer worden de jongen zelfstandiger en vallen de kraamverblijfplaatsen uiteen.	De voortplanting gebeurt voornamelijk in de herfst, waarbij verschillende strategieën gebruiken. Vleermuizen bouwen vetreserves op, als voorbereiding op de winterslaap.	De vleermuizen gaan in winterslaap vanwege tekort aan voedsel (insecten). Individuele dieren kunnen korte tijd uit winterslaap komen, bijvoorbeeld om naar een andere locatie te gaan, om te zoeken naar voedsel en drinken of te paren.

heeft dan ook geen enkele moeite om via een smalle ventilatiespleet in de muur toegang te krijgen tot de ruimte in de spouw. Spouwmuren zijn de favoriete hanglocaties waar zowel individuele mannetjes een plekje vinden als kraamkolonies van tientallen vrouwtjes kunnen verblijven. Ze gebruiken de spouw om overdag te slapen, maar hier kunnen dus ook de jongen geboren en verzorgd worden.

Ook de **laatvlieger** is een echte gebouwbewonende soort. Hij is groter dan de gewone dwergvleermuis. Het is een typische soort van de rand van de stad waar veel groen aanwezig is en hij jaagt vooral in half open gebied. Ook deze soort heeft in de zomer kraamverblijfplaatsen in spouwmuren, maar ook op (kerk)zolders. Tijdens de kraamperiode moet voldoende voedsel beschikbaar zijn om de jongen te kunnen verzorgen. De gewone dwergvleermuis heeft in tegenstelling tot de laatvlieger vaak al voldoende voedselaanbod in een goed begroeide achtertuin en jagende dieren zijn daarom nagenoeg overal in Culemborg te zien. Laatvliegers jagen op grotere insecten die meer te vinden zijn in het buitengebied. Kraamkolonies die uit tientallen vrouwtjes kunnen bestaan, zoeken vaak de insectenrijkere plekken aan de rand van de stad op. Ze gebruiken daarbij vaste vliegroutes waarbij het jachtgebied tot twee kilometer van de kraamkolonie kan liggen. Een voorbeeld van zo'n vliegroute is de Molenwindsingel waarbij de dieren tussen de bomen naar de uiterwaarden vliegen om daar te jagen.

*Kraamkolonie gewone dwergvleermuis
in een dilatatievoeg.*

De **watervleermuis** en de **rosse vleermuis** zijn typische soorten die tijdens de zomerperiode in bomen verblijven. Ze maken voor de kraamkamers gebruik van holtes in oude bomen. In het werkgebied zijn kraamkolonies te vinden in de Plantage en rond Fort Everdingen. Watervleermuizen jagen boven het water op kleine insecten en rosse vleermuizen jagen boven de uiterwaarden en weilanden op de grotere insecten.

Kraamkolonies vallen uiteen

Na vier tot zes weken zijn de jongen groot genoeg om te kunnen vliegen en vallen de kolonies uiteen. Dit is ergens tussen half juli en begin augustus. Het uitvliegen van de jongen betekent het begin van de paartijd. In de volgende Hak-al wordt hierover meer verteld. Wordt vervolgd dus. 🌿

**Vleermuizen in het werkgebied
van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg**